

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
EKONOMICKÁ FAKULTA

**HODNOTENIE KULTÚRNYCH DIMENZIÍ SLOVENSKA AKO KRAJINY
CESTOVNÉHO RUCHU**

Diplomová práca

eda444fc-0cc8-4c4d-85d9-af358836b96c

2014

Bc. Lenka Pätoprstá

Priloha 16 Rozhovor s pánom Abramom Mullerom z Holandska (uskutočnený 22. a 26.5.2014)

Lenka Pätoprstá (LP): Dobrý deň pán Muller, ďakujem veľmi pekne, že ste si našli čas a poskytli mi možnosť sa s Vami porozprávať. Na Vašej webovej stránke som sa dočítala, že počas života ste mali príležitosť precestovať rôzne krajiny. Mohli by ste nám o tom povedať viac? Kde všade ste boli a aké dlhé obdobie ste v navštívených krajinách strávili...

Abram Muller (AM): Narodil som sa v Holandsku, kde som strávil prvý rok života. Neskôr sme sa presťahovali do Francúzska. Tu som navštevoval materskú a základnú školu, v ktorej som neskôr pokračoval vo Voorburgu, v Holandsku. Strednú školu som čiastočne vyštudoval v Singapore, kde som strávil 3 roky. Neskôr som sa opäť vrátil do Holandska, kde som na univerzite v meste Amsterdam a Leiden vyštudoval odbor nazvaný soviológia, pretože ma vždy zaujímala história krajín, ktoré boli súčasťou sovietskeho bloku. Krajín, ktoré sa ocitli „na druhej strane slobody“. Počas tohto obdobia som tiež prvýkrát navštívil Československo. Po vysokej škole som rok strávil v New Yorku, kde som sa tiež dozvedel o zmenách, čo v Československu nastali v roku 1989 a rozhodol som sa vrátiť späť. Na Slovensku som žil približne dvadsať rokov, v období 1990-1991 a 1993-2011. Počas obdobia medzi rokmi 1991-1993 som sa opäť vrátil do Francúzska, kde som dokopy strávil 7 rokov života.

LP: Na Slovensku ste žili 20 rokov a boli ste v každodennom kontakte so Slováckmi. Čo Vás na ich správaní najviac prekvapilo, keď ste sem prišli prvý raz? Čím Vás Slovensko a jeho obyvatelia očarili?

AM: Teraz mám 51 rokov, vtedy som mal 27 rokov a človek si myslel, že každý národ je iný. Keď som sem prvý raz prišiel, pristupoval som ku všetkému s veľkou toleranciou. Považoval som Vás za utláčaný národ a veľmi ma preto v roku 1986 zaujímalo vnímanie celej situácie domácimi obyvateľmi. Videl som ako žijete a nebolo to ľahko, rozprával som sa s mnohými ľuďmi a počas toľkých zmien, ktoré sa tu diali, som nemal možnosť vytvoriť si o Vás negatívny dojem. Počas tohto obdobia som sa aj osudovo zaľúbil a to ešte len umocnilo moje pozitívne dojmy zo Slovákov. Cítil som sa tu hneď ako doma. Ak sa teraz obzriem späť, môžem hovoriť o inej intenzite prejavov rôznych vlastností ľudí, ale najväčší dojem pre mňa je, že nakoniec ste presne takí istí ako Holanďania. Mladí ľudia majú tie isté ciele, tie isté túžby a želania. Toto bol pre mňa najväčší objav. Máte síce inú históriu, ste úplne inak geograficky položená krajina, ale nakoniec sme možno nie rovnakí, ale sme si rovní.

LP: Ako som Vám už v našej komunikácii cez e-mail spomínala, rozhovor sa bude zaoberať správaním Slovákov. Počas Vášho viac ako 20-ročného pobytu ste určite získali v tejto oblasti veľmi veľa skúseností. Mohli by ste nám prosím povedať niečo viac o Vašom pôsobení na Slovensku?

AM: V 1986 som sem prišiel ešte ako turista. Moja láska vtedy nemohla ešte cestovať na západ a ja som už nemohol dostať vízum. Preto, keď ste sa stali slobodnými, ona bola ten dôvod, prečo som sa vrátil do Československa. Vtedy som mal veľkú motiváciu vybudovať si tu svoj život s ňou. Veľmi rýchlo sa mi podarilo sa zamestnať na Univerzite Komenského v Bratislave, kde hľadali učiteľov angličtiny, ktorú sa zrazu každý chcel učiť.

V meste ešte nepôsobili Angličania, ja som prišiel tesne po revolúcii a bol som v kontakte s niektorými ľuďmi na katedre jazykov na Filozofickej fakulte. Oni ma poprosili, či by som mohol už na druhý deň učiť. A ďalší rok som strávil učením angličtiny. Od roku 1993 som približne päť šesť rokov pracoval na Katedre nederlandistiky, ktorú som založil. Nie som však lingvista a postupom času som svoje pôsobenie na katedre začal považovať za zbytočné. Pozval som lektora z Holandska a ja som z katedry odišiel. Stále som učil holandčinu, ale už iba súkromne kvôli veľkému záujmu. Často som prekladal aj vedecké, či technické texty. Chcel som však propagovať Slovensko v zahraničí, preto som si urobil kurz sprievodcu cestovného ruchu. S priateľom som založil spoločnosť Amazing Slovakia s.r.o., ktorá sa zameriavala hlavne na holandských a belgických turistov. Postupne sme však nejako stratili motiváciu, ja som sa chcel viac osamostatniť a svoj podiel v spoločnosti som neskôr predal. Popritom som ešte vo svojom voľnom čase spolupracoval s Bratislavským kultúrno-informačným strediskom, Slovenskou agentúrou pre cestovný ruch a Slovenskou asociáciou kempingu a karavaningu. Holanďania totiž veľmi radi využívajú na prepravu karavany. Pracoval som ako kempingový komisár, veľa som cestoval po Slovensku, prednášal a radil rôznym kempingom ohľadne zmien a vylepšení. Neskôr som sa rozviedol a rodičia už tiež neboli najmladší a ich návštevy Slovenska by už neboli také jednoduché. Chcel som ich navštevovať, chodiť k nim na kávu.. Tiež som začínal mať pocit, že už sa nedokážem na Slovensku ďalej rozvíjať ako osobnosť. Hľadal som iné výzvy a v decembri 2011 som sa preto vrátil opäť do Holandska, kde pôsobím ako živnostník v oblasti turizmu a prekladateľstva. Som rád, že pracujem so svojím jazykom, prekladám slovenskú literatúru.

LP: Nemali ste problém nadviazať na Slovensku nové kontakty a spoznať ľudí?

AM: Ja som veľmi priamočiary človek a vďaka môjmu pobytu v mnohých krajinách, som vždy musel vedieť nadväzovať nové kontakty. Preto som nemal problém so socializáciou. Hneď som sa začal učiť slovenský jazyk, pretože ľudia na Slovensku v deväťdesiatych rokoch ešte nehovorili francúzsky, alebo anglicky. Moji svokrovci taktiež nehovorili anglicky, alebo francúzsky, tak som bol nútený sa integrovať. Celý môj život bol o potrebe vedieť sa integrovať. Ľudia však boli veľmi nadšení, keď sa zoznámili s niekým, kto je otvorený, hovorí slovensky a zaujíma sa o Vás. Vtedy chcete ukázať to najlepšie, čo vo Vás je.

LP: Ako Vás prijali Vaši kolegovia počas Vášho akademického pôsobenia na Univerzite Komenského?

AM: Veľmi dobre. Okamžite. Na katedre jazykov boli veľmi ochotní. Pracovali tam prevažne staršie panie, ale vyžarovala z nich istá dynamika a mladosť. V 1993, keď som nastúpil na katedru germanistiky, ma tiež prijali veľmi dobre. Osobný kontakt sme po práci neudržiavali, ale pracovné kontakty boli vždy dobré.

LP: Čo sa týka ich vystupovania voči Vám, vystupovali ako individuality, alebo v skupine ako zástupcovia organizácie, pre ktorú pracovali? Akú máte skúsenosť vo všeobecnosti so Slovákami?

AM: Keď sprevádzam Slovákov v Holandsku, väčšinou autobusové zájazdy, sú úžasní, veľmi milí a plachí. Aj tomu najväčšiemu hulvátovi Amsterdam imponuje. On sa cíti skôr taký obyčajný. Keď im dám voľno na hodinku, niektorí pociťujú paniku a hovoria mi: Pán Abram, nenechajte nás. Oni potrebujú autoritu, človeka, ktorý to bude všetko riadiť

a všetko im povie. Mladí však už nemajú tento pud. Oni už vedia, čo chcú vidieť a aj sami cestujú a idú sa pozrieť. Tí mladí sú úžasní.

Slováci sa vždy porovnávajú – vy tu žijete lepšie ako my, my máme neporiadok a vy máte poriadok. Ale to treba brať v kontexte toho, odkiaľ pochádzate. Človek, ktorý sa cíti byť niekým, sa nemusí porovnávať. On sa len zaujíma. Holanďan, keď príde na Slovensko, sa nebude porovnávať. On sa zaujíma odkiaľ ste prišli, kto ste teraz. To je úplne odlišný prístup.

Na stupnici od 1 do 10, kde 1 predstavuje silný individualizmus, jedincov, ktorí sa chcú presadiť a 10 vyjadruje ľudí starajúcich sa o svojich blízkych, ľudí, ktorí kladú veľký dôraz na vzťahy je veľmi ťažké Vás zaradiť. Na Slovensku existuje pár jedincov, ktorí majú veľkú vôľu sa presadiť, ale vo všeobecnosti chcete mať skôr pokoj. Niektorí ľudia sú schopní podniknúť aj také hrubé kroky, aby sa presadili, s ktorými sa ani v Holandsku nestretnete. To vidíte aj v politike. To sú naozaj kontrasty, ktoré v Holandsku nie je vidieť. Niektorí riaditelia firiem tu chodia do práce na bicykloch, kráľ sedí medzi fanúšikmi a pozerá futbal, nesedí v lôží. Všeobecne chcete mať pokoj, ale sú medzi Vami aj jednotlivci, ktorí sa chcú presadiť.

LP: Týmto sa tiež zaoberá jedna z dimenzií Geerta Hofstedeho nazvaná mocenský odstup. Vyjadruje mieru, do ktorej sú ľudia ochotní akceptovať nerovnosti v spoločnosti. Slovensko je podľa pána Hofstedeho, ktorý svoj výskum realizoval v sedemdesiatych rokoch minulého storočia, jednou z dvoch krajín, kde existujú najväčšie nerovnosti. Ľudia využívajú pri komunikácii tituly a akceptujú, že jedinci pracujúci na vyšších postoch majú právo využívať rôzne výhody.

AM: Počas môjho pôsobenia na Univerzite Komenského v deväťdesiatych rokoch si oslovanie a používanie titulov vyžadovali hlavne starší ľudia. Platy boli veľmi nízke a ambicióznejší jedinci učiť nechceli. Preto tam ostali hlavne starší učitelia, ktorí už učili aj počas komunizmu. Oni mali pre študentov vyhradenú hodinu na konzultácie raz týždenne. My sme v tomto boli iní, pretože sme boli so študentmi v kontakte neustále. Študent nás vždy mohol vyhľadať. Mnohí potom dokonalo hovorili po holandsky, my sme boli komunikatívni a pristupovali k sebe ako rovní s rovným. Samozrejme, že nám aj závideli. My sme niečo rozbúrali a oni ešte dodržiavali pôvodnú etiketu. U nich pôsobil stále ten strach zo zmeny. Hoci počas môjho hosťovania na univerzite vo Viedni, v krajine, ktorá ani nezažila komunizmus, bolo omnoho ťažšie zbaviť ľudí toho neprirodzeného rešpektu, ktorý tam bol vo väčšej miere ako na Slovensku. Nevieť ako je to na Slovensku teraz, asi to ešte nevyimizlo úplne, ale už je možné nájsť aj mladých zamestnancov univerzít.

Boli však aj študenti, ktorých šokoval náš spôsob výučby. Napríklad niekedy som musel priznať, keď mi študent položil otázku, že to neviem, musím si to naštudovať a zajtra mu dám odpoveď. Niektorí z toho boli zhrození a považovali ma za veľmi hlúpeho. Učiteľ mal podľa nich vedieť všetko a ak niečo nevedel, tak nemal učiť na vysokej škole. Tento prístup však veľmi rýchlo vymizol. Snažil som sa si ich získať svojou úprimnosťou, hoci oni potrebovali autoritu. Nakoniec sme však vystupovali ako rovní s rovným. Večer sme chodili spoločne von, organizovali sme rôzne pobyty a snažili sme si užiť si spoločne strávený čas. Takto sme sa snažili u nich odbúrať ich neprirodzený rešpekt. Bol to dokonalý spôsob ako ich naučiť hovoriť. To ich silno motivovalo k učeniu sa holandčiny

a dovoľím si povedať, že náš prístup im vyhovoval viac, ako prístupy niektorých iných učiteľov.

Ku koncu môjho pôsobenia na univerzite, už bolo badať zmeny. Nie kvôli nášmu pôsobeniu na univerzite, no ľudia už mali predsa len lepšie a rozvinutejšie kontakty so zahraničím ako tesne po revolúcii.

LP: Nebolo pre Vás problematické akceptovať tieto rozdiely medzi Holandskom a Slovenskom?

AM: Slováč je veľmi jednoduchý človek. Aj to je spôsobené iným štádiom rozvoja. Vy považujete jedlo a pitie za samozrejmú. Keď napríklad prídete na Slovensku na návštevu, hneď dostanete jedlo a pitie a to je úžasné. Aj ja to mám rád. Slováci mali vždy radosť, keď som prišiel na návštevu, pretože som si jedlo vychutnával a aj ja som si zvykol ponúknuť jedlo a pitie, keď Slováci prišli ku mne na návštevu. Stalo sa to pre mňa prirodzeným. Ak Vás Holanďan nepozve priamo na večeru, málokedy môžete na návšteve očakávať chlebíčky. Skôr Vám daruje len nejakú čokoládu, alebo ponúkne kávu, pri ktorej sa nerozpráva o osobných problémoch. Holanďania sa skôr zaoberajú spoločenskými problémami, zaujímajú sa viac o svoje okolie. V Holandsku ľudia veľmi často všetko psychologicky analyzujú. Slováci naopak hovoria o veľmi jednoduchých veciach, hlavne o životných problémoch. Vašu úprimnosť mám rád a vyhovuje mi.

Holanďania sa po pracovnej dobe nemusia zaoberať prácou, ak nechcú byť s rodinou, idú večer von s priateľmi. Človek tu berie život oveľa ľahšie, pretože sa má oveľa lepšie – finančne aj materiálne. Slováci sú síce viac materiálne založení, no to je tiež spôsobené štádiom rozvoja krajiny. Vy máte málo, respektíve menej ako Holanďania.

LP: Nepociťovali ste zo strany Vašich kolegov na univerzite počiatočnú nedôveru? Ako rýchlo Vás prijali medzi seba? Vytvorili ste si nejaké dlhodobjšie, prípadne aj celoživotné priateľstvá, či išlo skôr len o povrchné vzťahy?

AM: S nedôverou Slovákov som sa nikdy nestretol. Ľudia boli zvedaví, čo robím na Slovensku. Aj keď som ešte jazdil autom s holandskou poznávacou značkou, policajti ma vtedy často zastavovali, pretože chceli peniaze. To bola ešte doba, kedy bola na Slovensku veľká korupcia. Ich prvá otázka bola: čo tu robíte? Vrazil som im, že tu učím a mám tu priateľku, ale oni stále nerozumeli. V Holandsku je predsa lepšie. Ale nikdy som necítil, že by boli neprijemní, nedôverčiví, či nepohostinní. Skôr prekvapení. A potom veľmi srdeční. Čo sa týka priateľstiev, niekoľko, ale málo, celoživotných priateľov som na Slovensku našiel. A hoci oni boli všetci zadaní a vo vzťahu, zároveň boli slobodní vo vzťahu. Slováci sa však väčšinou boja pýtať na osobný život. Ale myslím si, že to je zasa dané historicky a geograficky. Izolovaný spôsob života, budovanie štátu zhora.. Išlo o prežitie. Pre Slováka je práca a rodina na prvom mieste. O tom sa rozpráva. Vonkajšie problémy – pracovné, rodinné – zakrývajú skutočné problémy – osobné.

Mám tu stovky známych, ktorým sa môžem hocikedy ozvať. Keď budem na Slovensku, budú veľmi radi, ak ich navštívim, no nie sú to skutoční priatelia. Priateľ je človek, s ktorým môžeš zdieľať naozaj všetko. Človek, pred ktorým sa nehanbíš. Také priateľstvo na Slovensku málokedy existuje, pretože pre Slováka je na prvom mieste rodinný život. Znie to naozaj veľmi šľachetne, avšak keď sa rodina rozpadá, ten človek potom nemá nič. Nemá rodinu, ani priateľov. Ja mám na Slovensku možno dvoch, alebo troch veľmi dobrých priateľov, ktorí poznajú nielen moje silné stránky, ale aj slabé stránky. Iba.

LP: Koľko času potrebovali Vaši kolegovia na to, aby Vás začali pokladať za priateľa a pustili Vás do svojho osobného života?

AM: Na Slovensku veľmi rozlišujete pracovný a osobný život. Ak je človek ženatý, môžete s ním mať veľmi dobrý vzťah v práci, ale od tej piatej šiestej poobede už každý ide svojou cestou. Vôbec nechodíte večer von a nemiešate svoj pracovný a osobný život. Ak som išiel večer von, väčšinou išlo o priateľov mimo pracoviska, ľudí, ktorí žili bohémskym životom, alebo známych, ktorí neboli zadaní. V prípade, že už máte rodinný život, veľmi všeobecne povedané beriete svoju polovičku so sebou. Ten sociálny život a atmosféra sa prítomnosťou tretej osoby zmenia. Možno to už takto nefunguje, ale vtedy v Bratislave to tak fungovalo. Ak sa mám večer stretnúť s priateľom v Holandsku, príde sám.

Teraz som sprevádzal turistov zo Slovenska tu v Holandsku a boli prekvapení ako tu všetko funguje. Samozrejme to tak vyzerá iba zvonku. No veľa vecí tu naozaj funguje, pretože pre Holanďanov je veľmi dôležité starať sa o svoje okolie. Rodina je dôležitá, ale dôraz sa kladie na okolie. Až potom je možné nájsť pokoj s rodinou. Na Slovensku je to opačne. Najprv sa staráte o rodinu a až potom o okolie. To vytvára chaos a problémy. Starostlivosť o krajinu je až na poslednom mieste a to vidíte aj na politike. Aj to je však historicko-geograficky dané. Hornatá krajina, ktorá bola dlho izolovaná a utláčaná. Keby Holanďania žili na Slovensku a Slováci v Holandsku, správali by sa rovnako.

LP: Boli pre ľudí na Vašom pracovisku (aj počas Vašej práce v cestovnom ruchu) dôležitejšie vzťahy a okolnosti, alebo sa skôr zamerali na čísla, fakty a dodržiavanie stanovených cieľov?

AM: Na jednej strane Slováčik má rád, keď sa mu povie čo má robiť a ako to má robiť. Potom to robí perfektne. Na druhej strane, ako som už spomínal, na univerzite sme sa snažili odstrániť túto mentalitu a študenti nakoniec boli takí slobodní ako ja. Ale to je ten kontrast. Na jednej strane máte radi autoritu, ale na druhej Vám nevedí mierne nedodržiavanie pravidiel. Ak ste napríklad dohodnutí s majstrom, že príde o deviatej a on vôbec nepríde, alebo sa objaví až o pol desiatej, vy mu to tolerujete. Alebo napríklad ženy, s ktorými som mal rande, prišli aj o pol hodinu, či hodinu neskôr. To ma veľmi rozčuľovalo. To je veľmi zvláštne.

Pravidlá potrebujete, ale máte ich hlavne preto, aby ste ich mohli obchádzať. To je u Vás taký šport. Ešte stále ide o prežitie. Vo Vás je ešte stále niečo starodávne. Hoci ste starý národ, ale vlastný štát sa Vám podarilo založiť len nedávno. Dvadsať rokov je ešte málo na to, aby ste na tento šport zabudli.

Ak by som to mal vyjadriť na stupnici, na ktorej číslo 10 symbolizuje dodržiavanie pravidiel a číslo 1 vyjadruje prispôsobovanie pravidiel okolnostiam, dal by som Vám známku 3-4. Pravidlá potrebujete, ale nedodržiavate ich.

LP: Z Vašej praxe na Slovensku ste sa pravdepodobne častokrát stretli s rôznymi vedúcimi oddelení, manažermi. Boli to podľa Vás prevažne mladí, či starší ľudia?

AM: Prevažne starší ľudia. Hlavne v deväťdesiatych rokoch. Väčšinou muži, niekedy ženy. Po roku 2000 sa to už trochu zmenilo. Mám pocit, že počas posledných rokov môjho pobytu na Slovensku, už boli prevažne mladí ľudia na vedúcich pozíciách. V bankovníctve, v holandských firmách, v ktorých už Holanďania nepracovali. Aj muži, aj ženy.

LP: V prípade mladého manažéra, všimli ste si, že by ho niekedy jeho zamestnanci nerešpektovali?

AM: Slováci nie sú zvyknutí otvorene komunikovať. V rodine, aj v práci. Ak má zamestnanec nejaký problém, otvorene o ňom nebude rozprávať. Bude si myslieť svoje, bude sa sťažovať, ale na pracovisku to nebude riešiť. Ľudia majú neprirodzený rešpekt pre autoritu a zároveň na ňu aj nadávajú.

LP: Bolo pre manažérov dôležité, aby Ste pri ich oslovení použil aj ich dosiahnutý titul?

AM: Áno, do roku 1999 počas môjho pôsobenia na univerzite určite. Nevieť aká je situácia teraz, ale vtedy sa to na univerzite vyžadovalo. Ja som vždy rád spolupracoval s mladými ľuďmi, preto som si vyberal aj mladých lekárov. Vždy som ich však oslovoval „pán XY“ a nie „pán doktor XY“. Vždy som prejavil rešpekt, ale nie umelým spôsobom. Myslím, že takto to funguje aj v normálnych pracovných vzťahoch na Slovensku.

LP: Myslíte si, že si svoju manažérsku pozíciu zaslúžili vďaka svojim pracovným úspechom? Či im bola skôr prisúdená na základe ich veku, pohlavia, či ich sociálnych väzieb (rodina, priatelia...)?

AM: Myslím si, že sa to dosť líši v závislosti od sektora, v ktorom jedinec pôsobí. Napríklad zahraničné firmy vždy pozerali na schopnosti. Avšak keď sa pozriete na vedúcich pracovníkov v štátnej správe, neviem povedať, či išlo o schopnosti, alebo skôr o známosti.

LP: A čo sa týka presnosti a dodržiavania pravidiel nielen u manažérov (začiatok porád, dodržiavanie termínov), ale aj ostatných Slovákov (prísť načas na spoločné stretnutie, splniť sľuby do určeného termínu) – dodržujú podľa Vás termíny? Alebo ich berú skôr ako orientačný čas, ktorý je možné kedykoľvek upraviť? Akú máte skúsenosť?

AM: Moji študenti sa nikdy nemuseli hanbiť povedať, že niečo nestihli, ale túto možnosť málokedy využívali. Vždy sme dobre spolupracovali. Mimo toho, je veľmi ťažké sa dohodoriť so Slovákom. Z mojej skúsenosti môžem povedať, že pracovné termíny Slováci dodržiavali. Súkromné možno nie (spomínané rande), ale pracovné áno. Napríklad v turizme som zbadal v rokoch 2000-2010 obrovskú zmenu. Keď sme prišli do reštaurácie, čašníci boli slušní, príjemní. Nie podriadení. Možno Slovak tieto zmeny neregistruje, ale ja som si ich všimol.

LP: Počas Vašej práce pre rôzne slovenské organizácie pracovali ste na viacerých projektoch naraz, alebo prevládalo postupné riešenie pracovných úloh?

AM: Ja som sa vždy snažil pracovať na čo najväčšom množstve projektov. Ťažko však povedať, či to je typické pre všetkých Slovákov. Počas mojej spolupráce so Slovenskou asociáciou kempingu a karavaningu v nej pôsobili ďalší ľudia, ktorí boli dobrovoľníci rovnako ako ja a mali svoju vlastnú prácu. Ale na túto otázku neviem odpovedať bez toho, aby som Vás nezavádzal.

LP: Počas realizácie týchto úloh ste sa viac pridržovali vopred stanovených pravidiel, alebo Vám vedúci projektu nechal voľnú ruku a k úlohe ste mohli pristúpiť kreatívne?

AM: Ja som vždy presadzoval kreatívne riešenia. My sme pracovali aj s mnohými cudzincami, ktorí sa presadili na Slovensku a mali Slovensko radi. Oni tiež presadzovali

kreatívne riešenia. Kreativita je v každom z nás, len jej musíme dovoliť zvíťaziť. Najjednoduchší spôsob je samozrejme ju potlačiť. O to sa snažia hlavne ľudia, ktorí chcú mať autoritu, ktorí chcú vybudovať ten neprirodený rešpekt.

Slovák je rovnako kreatívny ako Holanďan, len potrebuje dostať šancu. Na Slovensku momentálne mnoho mladých ľudí prichádza so novými projektmi. Stará tržnica v Bratislave je opäť otvorená, vznikajú nové trhy... To sú všetko mladí ľudia, ktorí podnikajú, vychádzajú s každým dobre. A zároveň máte tú strašnú politiku. Je mi ľúto, ale naozaj Vám nezávidím, keď vidím, čo sa tam deje. Slovensko je skutočne krajina kontrastov. Dejú sa tam úžasné veci a stáva sa z Vás veľmi pestrá a zaujímavá krajina.

LP: A čo sa týka konfliktov, podľa Vás sa im skôr vyhýbame, alebo ich vyhľadávame? Sme podľa Vás „bojovný národ“?

AM: Nie, ale keby ste vyhľadávali konflikty, išlo by to rýchlejšie. To by bolo lepšie. Ako som hovoril o nespokojnom zamestnancovi, keby vyhľadal ten konflikt, začalo by sa to riešiť. Ale riešiť pracovné problémy doma ničomu nepomáha. Niekedy hovorím, že je ťažké byť Slovákom. Keď sa pozriem na Holandsko, to si vybojovalo samostatnosť pred približne 400 rokmi. Boli tu všelijaké bitky, vojny a hrdinstvá. Veľa pomníkov znázorňuje kráľov s mečom. Slováci toto nemajú. A mali by byť hrdí na to, že nemajú krv na rukách. Pre Slováka je to samozrejme horor. Vy potrebujete nejakú autoritu, ktorá vyvoláva strach, vojnu. Preto aj ten pomník Svätopluka pred Bratislavským hradom, ktorý možno ani neexistoval, no zrazu je kráľom, má meč. Potrebujete tú autoritu. Hrdinu.

Mali by ste byť hrdí, že ste nepotrebovali prelievať krv počas toľkých storočí. To je niečo úžasné. Buďte hrdí na to, že ste žili a tým, že ste žili, ste aj prežili. Hoci Slováci stále hľadajú toho hrdinu. Nevie si to vysvetliť.

LP: Ak už ku nejakému konfliktu dôjde, považujete nás skôr za flexibilných a ochotných dohodnúť sa na kompromise, alebo odmietame ústupky a preferujeme agresívny prístup?

AM: Nevie, či môžeme hovoriť o flexibiliti, alebo agresivite. Prirodzená agresivita je v poriadku, to je tá diskusia, ktorú potrebujeme. Ak to však človek v sebe potláča a potom prejaví nahromadenú agresivitu, s takým človekom je veľmi ťažké vychádzať. Väčšinou nemáte otvorené vzťahy s okolím a tým spôsobujete problémy. Nie len v pracovnom, ale aj v osobnom živote. Tvárite sa akoby žiaden problém ani neexistoval. Len predstierate.

Áno, so Slovákom je možné sa dohodnúť. Ale potom si nie som istý, či je to tak aj naozaj myslené. Z vlastnej skúsenosti môžem povedať, že Slováci veľmi rýchlo povedia „Áno, nie je problém“. Chcete tým vlastne povedať: nechcem Vás sklamať. Keby ste povedali nie, mohlo by sa niečo začať riešiť. Tým, že poviete áno, pre mňa začínate byť veľmi nedôveryhodní. Teraz mám napríklad veľký problém s jednou cestovnou kanceláriou. Naša komunikácia bola bezproblémová. Oni všetky moje návrhy akceptovali. No neskôr som zistil, že so mnou nesúhlasili a teraz musím vyriešiť veľké problémy. Keby na začiatku povedali: „Pán Muller, toto nejde“, bolo by to jednoduchšie.

Keď sa napríklad pýtate Slováka ako sa dostať do Brezna a on to nevie, radšej povie zlú cestu akoby nemal odpovedať. Hanbí sa povedať, že niečo nevie. Pri pozitívnom náhľade na situáciu Slováci nechcú sklamať, pri tom negatívnom svojou odpoveďou spôsobujete obrovské problémy.

LP: Myslíte si, že Slováci patria k národom, ktoré majú víziu toho, kde chcú byť o 20 rokov a robia všetko pre to, aby sa tam o 20 rokov aj ocitli? Či sa skôr snažíme byť v harmónii s prírodou a nechávame okolnosti ovplyvňovať naše smerovanie?

AM: Veľmi ťažko už hovoriť o Slovákoch všeobecne, pretože tie kontrasty sú veľmi silné. Mnoho Slovákov môžeme označiť za fatalistov. To je však asi nejaká slovanská mentalita. U Vás to ešte stále veľmi silno rezonuje. Vyjadrenia typu: „Už som starý“, „Aj tak nič nezmením“, sú stále bežné. Títo ľudia sú náchylní dávať moc ľuďom, ktorí to zneužijú. Potom je tu však skupina ľudí, ktorí chcú, aby Vaša krajina o 20 rokov vyzerala inak a pracujú na tom. Ľudia, ktorí chcú svojim deťom dať iný život ako mali oni. Napríklad projekt Stanica v Žiline, ktorý vytvoril Marek Adamov. Podobný projekt je v Banskej Štiavnici, kde sa renovuje stará stanica a chcú z nej spraviť kultúrne centrum, ale aj množstvo iných projektov mladých ľudí.

LP: Od Vašej prvej návštevy Slovenska v roku 1986 až do Vášho odchodu v roku 2012 Ste mali možnosť sledovať vývoj správania Slovákov. Zmenilo sa ich vystupovanie za tú dobu? A ak áno, v čom vidíte najväčšie zmeny? Ovplyvnila ich globalizácia a otvorenie hraníc po roku 1989?

AM: V prvom rade sa zmenil celkový vzhľad krajiny. V roku 1990 pôsobila veľmi pochmúrne, všetko bolo rozbité – cesty, domy.. Ešte sa kúrilo uhlím. Základné potraviny v obchodoch často chýbali. Ľudia už zabudli ako vtedy žili. Bola to veľká bieda, hlavne psychická práve kvôli prostrediu. Dnes máte v noci na uliciach pouličné osvetlenie, neustálu možnosť kúpiť si základné potraviny, domy vyzerajú lepšie, cesty.. Ale Slováci sa stále sťažujú. Stále to môže byť lepšie, samozrejme. No viac by ste sa mali zameriavať na to, čo máte ako na to, čo nemáte. Pri porovnaní stavu v roku 1990 a 2010 ste za tých dvadsať rokov urobili obrovský pokrok. Myslím si, že tých dvadsať rokov znamenalo veľmi veľa hlavne pre mladých ľudí. Získali možnosť cestovať, študovať v zahraničí, získali zahraničné skúsenosti a využívajú ich vo svojom živote, či podnikaní. V roku 1990 som si hovoril, že za 10-20 rokov sa z Vás stane normálna krajina. Teraz hovorím, že možno ešte 50-60 rokov budete potrebovať. Áno, trvá to veľmi dlho a ešte to potrvá, ale ste mladá krajina. Existujete len nejakých 20 rokov. Vy ste boli tak izolovaná krajina a až teraz sa otvárate svetu. Mladí musia dostať šancu. Mnohí budú kopírovať spôsob života rodičov, ale aj to sa bude pomaly meniť. Treba hľadať tie pozitíva.

LP: A ako vnímate na Slovensku zakorenený stereotyp o pohostinnosti, pracovitosti, priateľskosti a dobrosrdečnosti? Myslíte, že to Slovákov stále vystihuje?

AM: Bolo by zaujímavé zistiť, či tento stereotyp bol vytvorený vonkajším prostredím, alebo vnútorným. Bol vytvorený Slovákami, alebo Čechmi, Poliakmi? Počas svojho života som veľa cestoval a navštívil mnoho krajín a všade som našiel ľudí, ktorí boli pohostinní. Povedal by som, že to závisí v prvom rade od povahy človeka. Ako miernu výhodu počas pobytu na Slovensku vnímam svoju bielu pokožku. Nie som si istý, či by ma ľudia tak dobre prijali, keby som bol černocho, alebo iný „inostranec“. A možno by ste ma prijali ešte horšie, ak by som bol Róm. Diskriminácia voči Rómom je vo Vás veľmi silno zakorenená. A situácia sa stále len zhoršuje. To mi veľmi vadilo. Avšak ide o stereotyp a nemusí byť vždy pravdivý.

Slováci vo všeobecnosti sú pracovití, ale hlavne v prípadoch, kedy vedia, čo sa od nich chce. Vlastnú iniciatívu však veľmi neprejavujú. Aj to sa však bude veľmi rýchlo meniť.

Takže áno, súhlasím, že ste pracovití, nesúhlasím však s tvrdením, že Slováci sú pohostinní. Ste aj priateľskí, hlavne v rodinnom kruhu. To je Vaša silná stránka. Nevieť, či Slováci sú schopní a ochotní otvoriť sa priateľom a ukázať im aj slabé stránky. Pre Vás je najdôležitejší rodinný život. Navonok určite ste priateľskí, no neviem nakoľko je to úprimné. Čo sa týka dobrosrdečnosti, ide o dosť podobnú vec. Ale to je veľmi ťažké povedať.

O Holanďanoch sa napríklad hovorí, že sú veľmi skúpi. Holandskí turisti často chvália, že ceny na Slovensku sú veľmi nízke. Zároveň sú veľmi vďační za služby na dobrej úrovni a dávajú veľké prepitné.

LP: Akú úlohu v živote priemerného Slováka podľa Vás má rodina, priatelia? Myslíte si, že sú pre neho prednejšie ako on sám?

AM: Rodina je pre Slováka veľmi dôležitá. Priatelia až tak nie. Rodina je pre Vás možno aj dôležitejšia ako vlastné blaho. Aj keď neviem ako by to bolo, ak by bol človek kompletne odlišný... Na Slovensku mám veľmi dobrého priateľa – homosexuála. Nebolo pre neho jednoduché priznať sa rodičom, ktorí to nechápu. Nevínia ho však z toho a prijali ho. Ľudia v Holandsku majú širší pohľad na veci, tu sú tieto témy normálne. Možno to má niečo spoločné s Vašou hornatou krajinou a izolovanosťou. Mali ste inú históriu. To sa možno prejavilo aj v malej účasti Slovákov na voľbách do Európskeho parlamentu. Pre Vás je dôležitá tá rodina a nezaoberte sa až tak daniím v Únii. V Holandsku sa jednotliví kandidáti prezentovali v televízii, vláda neustále diskutuje s opozíciou, vždy sa snažia nájsť konsenzus s inými stranami. Na Slovensku, mám pocit, sa stále jedná o moc a prezentáciu.

LP: Myslíte si, že Slováci radi prejavujú emócie a radi ich prejavujú okoliu? Sú podľa Vás spontánni a radi sa smejú?

AM: Vždy keď sprevádzam turistov po Slovensku, tak ich žiadam o nejakú spätnú väzbu. V nej sa často objavuje, že ľudia na Slovensku sa málo smejú, nevyzerajú šťastne. V Holandsku sú ľudia „živší“, smejú sa, počas čakania u lekára sa spontánne začnú rozprávať. Slováci sú veľmi tichí, nepočuť ich smiať sa, radšej sa pozerajú v autobuse inam. Málokedy sa smejete, skôr beriete život smrteľne vážne. Ani zo seba si neviete robiť vtipy, na to ste príliš hrdí. Cudzinec si musí dávať pozor. Váš humor je veľmi zvláštny, skôr sa smejete na iných. Z môjho pozorovania Vás často rozosmeje, ak sa muž v televízii oblečie ako žena. V mojich očiach je to veľmi infantilné. Hovorím však veľmi všeobecne, pretože máte aj mnoho kvalitných humoristov ako Jaro Filip, Stano Radič, Milan Markovič alebo Lasica a Satinský. Takú dvojicu som v Holandsku nevidel. Lasicovu iróniu mám veľmi rád. Typický Slovak sa však berie smrteľne vážne, ste málo spontánni. Dávate veľký dôraz na to ako vyzeráte a prejavujete sa. Snažíte sa zapadnúť do davu a nevyčnievať. Správať sa rovnako ako rodičia. Hoci to môže byť aj Vaša silná stránka, pretože vďaka tomu ste prežili všetky tie storočia.

LP: Vyhovoval Vám náš zmysel pre humor? Museli ste si naň zvykať, či je podobný tomu v Holandsku?

AM: Ľudia sa u Vás väčšinou sťažujú ako im je zle. Rozprávate sa často o práci, o jedle. No skutočne humorné večery som nezažil. Váš humor je skôr sedliacky, infantilný, hlúpy ale zároveň máte špičkových humoristov. Tí sú však asi populárni skôr v intelektuálnych kruhoch.

LP: Podľa Vás sa radšej rozhodujeme na základe intuície založenej na pocitoch? Či svoje rozhodnutia zakladáme viac na racionálnej argumentácii?

AM: Opäť, písal som to aj vo svojej knihe, Slováci neustále opakujú svoje tradície a zvyky. Všetko to asi robíte skôr intuitívne. Na druhej strane musíte aj racionálne argumentovať. Ak by bolo všetko založené na pocitoch, v krajine by vládla anarchia. Na túto otázku neviem jednoznačne odpovedať. Všimol som si však, že svoje pocity nedávate najavo a ani sa o nich nerozprávate. Ako som už spomínal, skutočné priateľstvo, kedy poznáte toho druhého ako samého seba, nepoznáte. V takých priateľstvách sú emócie veľmi silné. U Vás sa pocity skrývajú. V rodine tiež veľmi o pocitoch nerozprávate, skôr o jedle, domácich úlohách, zdravotných problémoch. Ja som bol vychovaný tak, že počas večere rodina sedí spoločne za stolom a má možnosť sa porozprávať o dianí v škole, v práci. U Vás to tak nefunguje. Členovia domácnosti sa najedia, keď prídu domov a za jedným stolom sa stretnú jedine počas štedrovečernej večere. Rodiny síce fungujú, ale nekomunikujete spolu, nesocializujete sa spolu, okrem Vianoc a sviatkov asi nerobíte nič spoločne. Pre mňa je to veľmi zvláštne. Navonok tá rodina funguje, no komunikácia a otvorenosť nie je Vaša silná stránka. Dôvodom je podľa mňa to, že ľudia na Slovensku majú starosti, ktoré Holanďania už nepoznajú. Vy žijete stále v neistote. Ak stratíte prácu, sociálne dávky Vám nestačia na vyžitie. Holanďania v tomto prípade môžu trpieť depresiou, no finančne o nich bude postarané.

LP: A čo sa týka verbálnej a neverbálnej komunikácie, čo je charakteristické pre Slovákov? Stretli Ste sa častejšie s výraznou gestikuláciou a mimikou (napr. časté výkriky radosti na ulici, využívanie pohybov rúk k vyjadreniu myšlienky), častými dotykmi iných ľudí (objímanie, pohladenie...), alebo si skôr držia odstup a sú viac rezervovaní?

AM: Ja som typ človeka, ktorý dotyky s inými ľuďmi vyhľadáva. To som sa naučil od Francúzov. Bežne objímam aj svojich mužských priateľov. Málokedy som sa však napríklad na Slovensku stretol so starším manželským párom, ktorý by sa objímal. V Holandsku si ľudia častejšie prejavujú lásku a náklonnosť. Vy si neustále udržiavate odstup. Často hovoríte o dôležitosti lásky, ale fyzicky ju málokedy prejavujete. Manžel mojej sestry, keď príde domov, dá jej bozk na uvítanie. S tým som sa na Slovensku nestretol veľmi často, skoro vôbec. Ste veľmi nefyzický národ. Namiesto dotyku pokladáte za prejav lásky vždy čerstvý obed uvarený od svojej mamy, alebo otcovu schopnosť finančne zabezpečiť rodinu. Od dievčat očakávate, že budú vyzeráť perfektne a ony zasa očakávajú, že muži vedia čítať myšlienky. Ak idú na rande, dievča očakáva, že jej partner vie kam chce ísť, čo si chce objednať. Vaša komunikácia je veľmi zložitá. Mladí ľudia sú už možno iní. Vaša krajina prechádza teraz mnohými zmenami.

LP: Počas komunikácie s obyvateľmi Slovenska sa Vám často dívali do očí?

AM: Ja som veľmi otvorený človek a vyhľadávam očný kontakt, ktorý mi potom Slováci oplácajú. V súkromí je pre Vás bežné pozeráť sa jeden druhému do očí. Na verejnosti ale už vzniká problém. Pokladnička v obchode sa Vám napríklad do očí nepozera veľmi často.

LP: Vzhľadom na Vaše pôsobenie na Slovensku a hlavne v cestovnom ruchu, aký vzťah má podľa Vás priemerný Slováčik ku slovenským tradíciám, histórii? Vážia si ich? Či prisudzujú väčší dôraz súčasnosti?

AM: Momentálne žijete vo veľmi dynamickom období. U Vás je ešte stále možné pozorovať rozdiel medzi vidiekom a veľkými mestami. V Bratislave už možno ľudové tradície nie je vidieť, no zároveň na Vianoce všetci varíte kapustnicu a pozeráte v televízii rovnaké rozprávky, ktoré ste už videli aspoň 50-krát.

Tie tradície u Vás vždy budú. To je na Slovensku veľmi silno zakorenené. Za komunizmu boli spartakiády, pochody na 1. Mája a oslavy Veľkej októbrovej revolúcie. Dnes SMER oslavuje Medzinárodný deň žien. Pomaly to však mizne a ostáva spontánnosť, s ktorou si tie tradície vážite. Vo Vašej kultúre nejde len o povrchné prejavy, naozaj si svoje tradície vážite. Hovorím o bežných ľuďoch, nie politikoch.

Váš postoj k histórii je veľmi odlišný. Vaše dejiny Vás nezaujímajú. Nemáte žiadne vojny, bitky, neprelievali ste žiadnu krv. To je pre Slováka veľmi ťažké. V porovnaní s inými národmi, Čechmi, Rusmi, Maďarmi, Vám toto chýba. A hoci u Vás existujú aj známi slovenskí historici, nie sú všeobecne známi, či považovaní za authority. Keď sa pozriete na históriu Vášho územia, písala sa na ňom hlavne história Česka, Maďarska, Ruska. Preto sú pre Vás dôležitejšie tradície. V Holandsku je to opačne.

LP: Pokiaľ viem vo Vašej novej knihe o Slovensku sa zaoberáte aj slovenskou históriou. Myslíte si, že môžeme byť na slovenskú históriu a tradície hrdí? Aký je Váš vzťah k nim?

AM: Na históriu môžete byť veľmi hrdí. Nemuseli ste vybojovať žiadne bitky. Možno niekedy v 19-stom storočí, alebo začiatkom 20-storočia spoločne s Čechmi. Ale to boli malé skupinky. Vy ste si vybojovali vlastnú krajinu takmer bez jedinej bitky, bez agresie. To je veľmi výnimočné v Európe, alebo vo svete vôbec. Mne sa veľmi páči Vaša história a veľmi Vás pre ňu obdivujem. Veľmi rád o nej rozprávam aj turistom, keď sprevádzam a im sa tiež veľmi páči, že takáto krajina existuje. Slováci nemuseli prežiť, mohli zahynúť a zrazu máte vlastný štát. To je zázračná rozprávka. Veľmi rád preto Vašu históriu propagujem. Zároveň chápem, prečo tak poctivo udržujete vlastné tradície, občas však mám pocit, že to trochu preháňate. Viem, že kvôli problematickému vzťahu Slovákov k vlastnej histórii, máte pocit ako keby ste žiadnu históriu nemali a preto sa držíte svojich tradícií. Považujem to však za zbytočné.

Pred dvoma rokmi ma SACR požiadala o propagáciu Slovenska na záhradníckom veľtrhu „Floriade“, ktorý sa koná každý desiaty rok. Slovensko tam malo svoju expozíciu, kde k hlavným lákadlám krajiny patrila drevenica z Čičmian a zvonica so suvenírmi a šampanským vo vnútri. Prišlo mi to hlúpe, pretože Slovensko by sa malo konečne začať propagovať ako moderná krajina a to sa snažím aj ja robiť. Vy ste moderná európska krajina, kde sa toho deje veľa v odvetviach ako moderný dizajn, architektúra... Ľudia sa samozrejme pokochali krásou Vašich dreveníc, zároveň sa však divili, či Slováci stále ešte takto žijú. Znova je tu ten stereotyp, podľa ktorého žijete v biede, v dreveniciach a každý je oblečený v kroji. Takéto stereotypy zabíjajú turizmus a Slovensko potom vyzerá ako jednorazová krajina. S touto formou prezentácie nesúhlasím a svoju kritiku som SACR napísal. Bohužiaľ nijaké zmeny som nezaregistroval.

Hneď vedľa na tom veľtrhu bola expozícia Estónska. Oni tiež mali postavenú drevenicu, avšak modernú, na ktorej bolo možné vidieť ako ľudia teraz žijú, ale v dreveniciach. Späť k prírode, ale moderným spôsobom. To sa mi veľmi páčilo.

LP: Máte pocit, že ešte stále existujú rozdiely medzi východným a západným Slovenskom, či medzi dedinou a mestom?

AM: Ľudia na východe sa prejavujú hlasnejšie, hlavne ak majú už niečo vypité. Určitým spôsobom sa v normálnom živote bojujú prejavovať emócie, preto je aj nadviazanie vzťahov na Slovensku také zložité. Hovorí sa, že skutočný charakter, osobnosť človeka sa ukáže, keď sa opije. Nudný človek napríklad zaspí. Slovák je po alkohole viac emocionálny, začínate sa viac dotýkať jeden druhého. Prestávate pôsobiť tak hrdo, ste plachší, zraniteľnejší. Nikdy som nezažil, že by ste boli agresívni, keď si vypijete.

LP: Čím si myslíte, že Slovensko môže zaujať zahraničných turistov? Čo by ste im odporučili vidieť? Ktoré druhy/formy cestovného ruchu by ste nám odporučili rozvíjať?

AM: V prvom rade si musíte vytvoriť jedinečnú atmosféru typickú pre Slovensko, tzv. couleur locale. Niečo, kvôli čomu sa ľudia budú vracieť. Slovensko sa propaguje buď ako zaostalá krajina, alebo cez super drahé hotely, kúpele. Stačí malý B&B hotel s domácou atmosférou, kde je možné ráno stretnúť majiteľa, čo sa o Vaše potreby naozaj zaujíma a snaží sa Vám Vaš pobyt spríjemniť najviac ako je to možné. U Vás v cestovnom ruchu, hlavne v štátnej správe, sa rozmáha klientelizmus a korupcia. Nová vláda vždy dosadí vlastných a bohužiaľ často nekompetentných ľudí na vedúce pozície, ktorí sa o cestovný ruch vôbec nezaujmajú. Nehovorím, že korupcia v Holandsku neexistuje, ale je okamžite potrestaná.

Ja som často spolupracoval s malými a strednými podnikateľmi, ktorí môžu ten couleur locale vytvoriť. Takíto ľudia ma aj stále kontaktujú. U nich je vidieť obrovské schopnosti, napríklad priviesť svoje projekty k úspešnému koncu a bez štátnej dotácie. A ako som už spomínal, keď toto dokáže jeden Slovák, dokáže to každý Slovák. Potenciál máte naozaj veľký, nielen v prírode, ale aj v kultúre. Musíte však byť originálni a nekopírovať iných.

Dôležité je, aby ste dali šancu mladým ľuďom. Na Slovensku je mnoho mladých ľudí, ktorí hľadajú sponzorov, vymýšľajú projekty a to všetko bez štátnej dotácie. Oni propagujú Slovensko v najlepšom možnom svetle. Napríklad festival Pohoda - veľký úžasný festival a môžete byť hrdí, že ho máte. Nikde na svete neexistuje niečo podobné. Je veľmi multikultúrny, konajú sa na ňom rôzne workshopy, vystúpenia – nielen hudobné, súťaže, ale človek tam nájde aj mnoho iných atrakcií. Atmosféra tohto festivalu mi pripomína 60-te roky na západe. Toto by ste mali propagovať v prvom rade. Vidím tam snahu vybudovať niečo odspodu. Zvrchu sa nič nezmení. To však závisí hlavne od ľudí. Na druhej strane máte príklady krásnych gotických stavieb, alebo krásne drevenice na východe krajiny, mesto Levoča, naozaj máte čo ukázať. Napríklad vínná cesta v Malých Karpatoch, ktorá je tak komerčná, že sa tam už ani zahraničný turista nedostane. Ale to nevadí, to je veľmi pekné a bolo by dobré, aby sa to rozšírilo aj inde. Do Nitry a ďalej, kde sú vinohradnícke oblasti.

Vy máte veľmi prísne hygienické zákony, ak by aj nejaké agrofarmy chceli začať ponúkať kačaciu, jahňu, ide to veľmi ťažko. Všade je len rezeň a vyprážený syr. Alebo keď Kaliňák vymyslel, že cyklista mimo obce má nosiť prilbu. Holanďania často využívajú bicykel na prepravu, no nenávidia nosiť prilbu. Oni kvôli tomu prestanú chodiť na Slovensko. Samozrejme je zakázané používať bicykle, ak ste opití. V Holandsku je však pravidlo, že pokiaľ nespôsobíte dopravnú nehodu, policajti Vám nedajú fúkať. Slovensko

je naozaj krajina zákonov a pravidiel, kde má štát veľmi silnú pozíciu. Nakoniec však tie pravidlá aj tak porušujete. V očiach Holanďanov potom vyzeráte ako veľmi nevypelý národ, keď potrebujete toľko pravidiel.

Holanďania by viac ocenili, ak by sa Slovensko propagovalo cez svoje cyklotúry, prírodu, vidiek. Belgičania sú viac zameraní na cestovanie autobusmi, skupinový turizmus. Oni chcú väčšie pohodlie, lepší hotel. Holanďanovi stačí na obed chleba, Belgičan tak ako Vy potrebuje polievku a hlavné jedlo. Toto musia ľudia, ktorí v cestovnom ruchu pracujú, poznať, aby vedeli čo ponúkať. Bohužiaľ napríklad agroturistika u Vás neexistuje. Stále sú to iba samé kone. Agroturistika má byť založená na možnosti vyskúšať si život na farme, pomáhať so zberom úrody.. Na Slovensku si pod agroturistikou predstavujete americký ranč, ešte to aj nazvete Ranč. Potenciál máte obrovský, dotované je to zo SACR aj zo štátnych peňazí, ale tieto projekty nemajú zmysel.

Samozrejme nemôžete sa zamerať iba na propagáciu tradícií, folklóru. Dôraz treba klásť na prírodu, ktorú máte úžasnú. Ja som napríklad Vysoké Tatry poznal ešte ako prírodný park, kde bolo možné robiť krásne prechádzky. Teraz keď idem s turistami do Tatranskej Lomnice a okolia, vidím ako sa to systematicky ničí. Nie búrky, ale ľudia to ničia. Hovorí, že treba viac hotelov pre viac turistov. To ale neznamená, že tie hoteli budú plné. Je veľká škoda toho, čo sa tam deje kvôli skupinám ako J&T a ešte aj s podporou štátu. Zimný turizmus je vždy neistý a vyberá si veľkú daň na prírode. V zimnej sezóne nikdy nebudete schopní úspešne konkurovať Rakúsku, alebo Švajčiarsku. Mali by ste sa viac zamerať na letný turizmus a ochranu Vašej unikátnej prírody. Musíte ukázať svoje silné stránky, tradície a história majú byť len okrajové balíky. Máte na to presadiť sa v Škandinávii, Anglicku, či Francúzsku, ale musíte vyriešiť otázku „Prečo sa turisti, ktorí už raz Slovensko navštívili, nevracajú?“ Tu máte veľkú medzeru a veľa práce pred sebou.

LP: Podľa marketingovej stratégie SACR sa má Slovensko v krajinách BENELUX-u propagovať v rokoch 2019-2020 prostredníctvom svojich kúpeľov, wellness a ďalších možností na regeneráciu. Myslíte si, že takýto typ prezentácie môže Holanďanov zaujať?

AM: Kúpeľný turizmus pre Holanďanov, alebo Francúzov, Belgičanov, či Angličanov nie je veľmi atraktívny. To je skôr pre Nemcov, Rusov, Izraelčanov. Preto by ste sa takto mali propagovať nie na západe, ale skôr v strednej a východnej Európe.

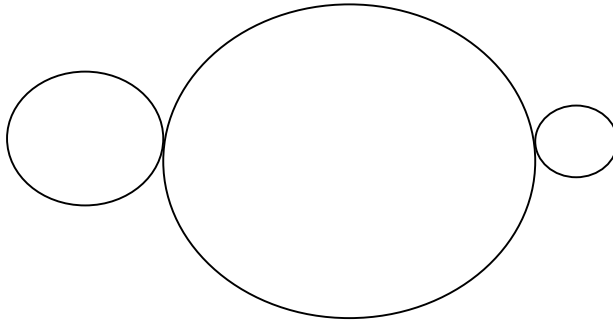
Keď SACR tu malo ešte pobočku a konal sa veľtrh cestovného ruchu, oni na ňom propagovali Slovensko ako poľovnícku krajinu. Holanďania neznášajú poľovníctvo. Totálne zlyhali a niekto len zbohatol na možnosti tlačiť zlé materiály na propagáciu. Toto je bohužiaľ Slovensko. Preto zmeny treba robiť zospodu. Ale verím, že toto sa zmení. Chcem byť optimista.

LP: A na záver by som Vás chcela poprosiť o nakreslenie jedného obrázku pozostávajúceho z troch kruhov, ktoré predstavujú minulosť, prítomnosť a budúcnosť a vyjadriť prepojenie týchto troch sfér (pretínanie sa kruhov) a ich dôležitosť (veľkosť kruhov) akú im podľa Vás Slováci prisudzujú, ako by vyzerala Vaša kresba?

AM: Hovorí sa, že bez minulosti, nie je budúcnosť. To je síce klišé, ale je pravdivé. Slováci sa o históriu nezaujímajú, do budúcnosti veľmi nehládajú („ved' načo“). Správate sa, akoby minulosť neexistovala a budúcnosť radšej nech ani nenastane. O histórii vôbec

nerozprávate. A s budúcnosťou sa stále spájajú výroky ako napr.: „A načo..“ „Veď už sme starí...“ Ste zameraní hlavne na súčasnosť, na momentálne problémy, pracovné, osobné, choroby..

Ak by som to mal znázorniť, všetky tri kruhy by sa dotýkali, ale neprelínali by sa. Najväčší by symbolizoval súčasnosť a budúcnosť by bola ešte menšia ako minulosť. Predsa len máte aspoň nejaký názor na svoju minulosť.

LP: Pán Muller, chcela by som Vám veľmi pekne poďakovať za rozhovor, za Vaše postrehy a čas, ktorý ste so mnou strávil. Zároveň by som Vám chcela zaželať veľa šťastia vo Vašej práci prekladateľa, aby si Vaše preklady aj slovenských kníh získali veľa čitateľov a tiež Vám poďakovať za Vašu propagáciu Slovenska v zahraničí. Veľmi dobre sa mi s Vami spolupracovalo.